

# Spis treści

|                                                                                                                                  |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Wprowadzenie . . . . .                                                                                                           | 9          |
| <b>Rozdział 1. Zagraniczne migracje zarobkowe – podstawowe pojęcia i podziały,<br/>rys historyczny oraz stan badań . . . . .</b> | <b>15</b>  |
| 1.1. Migracje, migracje zarobkowe, zagraniczne migracje zarobkowe – stosowane<br>pojęcia i klasyfikacje . . . . .                | 15         |
| 1.1.1. Pojęcie migracji . . . . .                                                                                                | 15         |
| 1.1.2. Klasyfikacja migracji . . . . .                                                                                           | 17         |
| 1.1.3. Zagraniczne migracje zarobkowe i ich formy . . . . .                                                                      | 20         |
| 1.2. Migracje zarobkowe w procesach migracyjnych na świecie i w Polsce – rys<br>historyczny . . . . .                            | 26         |
| 1.2.1. Główne okresy i kierunki migracji na świecie . . . . .                                                                    | 26         |
| 1.2.2. Zagraniczne migracje z Polski . . . . .                                                                                   | 38         |
| 1.3. Zjawisko migracji w świetle literatury . . . . .                                                                            | 46         |
| 1.3.1. Problematyka migracji zewnętrznych w literaturze światowej . . . . .                                                      | 46         |
| 1.3.2. Teorie migracji . . . . .                                                                                                 | 51         |
| 1.3.3. Migracje zewnętrzne w literaturze polskiej . . . . .                                                                      | 58         |
| 1.3.4. Stan badań nad współczesnymi migracjami zewnętrznymi ze Śląska<br>Opolskiego . . . . .                                    | 65         |
| Podsumowanie rozdziału 1. . . . .                                                                                                | 70         |
| <b>Rozdział 2. Specyfika badań nad migracjami zarobkowymi z województwa<br/>opolskiego . . . . .</b>                             | <b>73</b>  |
| 2.1. Uwarunkowania i dotychczasowy przebieg procesu migracji zagranicznych<br>z województwa opolskiego . . . . .                 | 73         |
| 2.1.1. Tło historyczno-polityczne i formalno-prawne migracji . . . . .                                                           | 74         |
| 2.1.2. Przebieg procesów zagranicznej migracji definitywnej z Opolszczyzny . . . . .                                             | 78         |
| 2.1.3. Specyfika demograficzna i gospodarcza Opolszczyzny w kontekście<br>procesów migracji zarobkowych . . . . .                | 84         |
| 2.2. Dobór metody badań . . . . .                                                                                                | 90         |
| 2.2.1. Stan statystyki migracji . . . . .                                                                                        | 90         |
| 2.2.2. Trudności badawcze natury ogólnej i szczególnej . . . . .                                                                 | 96         |
| 2.2.3. Metody empirycznych badań nad migracjami. Sposób doboru próby . . . . .                                                   | 99         |
| 2.2.4. Dobór metody i prób badawczych . . . . .                                                                                  | 102        |
| Podsumowanie rozdziału 2. . . . .                                                                                                | 109        |
| <b>Rozdział 3. Charakterystyka badanych populacji . . . . .</b>                                                                  | <b>111</b> |
| 3.1. Wyniki badań w miejscach zamieszkania . . . . .                                                                             | 111        |

|                                                                                                                                                                                                        |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.1.1. Podział populacji w badanych miejscowościach ze względu na faktyczne zamieszkanie, grupy wieku i swobodę migracji . . . . .                                                                     | 111        |
| 3.1.2. Miejsce i forma zatrudnienia ludności w wieku produkcyjnym z prawem do podejmowania pracy w UE . . . . .                                                                                        | 116        |
| 3.1.3. Grupa osób z obywatelstwem niemieckim pracujących w państwach UE. Struktura demograficzna i formy czasowe zatrudnienia . . . . .                                                                | 122        |
| 3.2. Charakterystyka zbiorowości respondentów z indywidualnych badań kwestionariuszowych . . . . .                                                                                                     | 126        |
| 3.2.1. Wiek, płeć, stan cywilny i liczba dzieci. Porównanie udziałów poszczególnych form migracji w grupie ankietowanych respondentów z wynikami badań warstwuujących w miejscu zamieszkania . . . . . | 126        |
| 3.2.2. Branże zatrudnienia . . . . .                                                                                                                                                                   | 132        |
| 3.2.3. Poziom wykształcenia . . . . .                                                                                                                                                                  | 134        |
| 3.2.4. Zgodność kwalifikacji posiadanych przez respondentów z pracą wykonywaną za granicą . . . . .                                                                                                    | 139        |
| Podsumowanie rozdziału 3. . . . .                                                                                                                                                                      | 148        |
| <b>Rozdział 4. Ekonomiczne konsekwencje zagranicznych migracji zarobkowych . . . . .</b>                                                                                                               | <b>151</b> |
| 4.1. Makroekonomiczne i mezoeconomiczne konsekwencje zagranicznych migracji zarobkowych. Próba ujęcia teoretycznego . . . . .                                                                          | 151        |
| 4.1.1. Ekonomiczne skutki migracji zarobkowych – sfery oddziaływania. Skutki migracji dla obszarów odpływu i obszarów napływu . . . . .                                                                | 151        |
| 4.1.2. Wpływ migracji zarobkowych na rynek pracy . . . . .                                                                                                                                             | 154        |
| 4.1.3. Wpływ migracji zarobkowych na poziom globalnego popytu i globalnej podaży . . . . .                                                                                                             | 160        |
| 4.1.4. Rynkowe procesy równoważące konsekwencje zagranicznych migracji zarobkowych na rynku pracy i towarowo-usługowym . . . . .                                                                       | 163        |
| 4.2. Skala i cechy transferu zasobów pracy i zarobków w procesie migracji zarobkowych autochtonów z województwa opolskiego . . . . .                                                                   | 166        |
| 4.2.1. Definitywny, ciągły i okresowy odpływ zasobów pracy z regionalnego rynku pracy . . . . .                                                                                                        | 168        |
| 4.2.2. Transfer i redystrybucja zarobków migrantów. Wpływ na poziom dobrobytu materialnego w województwie . . . . .                                                                                    | 177        |
| 4.3. Konsekwencje migracji zarobkowych z województwa opolskiego w sferze bezrobocia, zatrudnienia, aktywności gospodarczej . . . . .                                                                   | 190        |
| 4.3.1. Ludność w wieku produkcyjnym . . . . .                                                                                                                                                          | 191        |
| 4.3.2. Bezrobocie . . . . .                                                                                                                                                                            | 195        |
| 4.3.3. Pracujący . . . . .                                                                                                                                                                             | 201        |
| 4.3.4. Relacja liczby bezrobotnych do sumy bezrobotnych i pracujących . . . . .                                                                                                                        | 205        |
| 4.3.5. Aktywność gospodarcza . . . . .                                                                                                                                                                 | 209        |
| 4.3.6. Skutki migracji zarobkowych dla obszaru odpływu i całego województwa opolskiego w sferze rynku pracy i aktywności gospodarczej – ujęcie całościowe . . . . .                                    | 213        |
| Podsumowanie rozdziału 4. . . . .                                                                                                                                                                      | 219        |
| <b>Rozdział 5. Determinanty zagranicznych migracji zarobkowych . . . . .</b>                                                                                                                           | <b>223</b> |
| 5.1. Determinanty zagranicznych migracji zarobkowych. Próba ujęcia teoretycznego . . . . .                                                                                                             | 223        |
| 5.1.1. Czynniki determinujące zagraniczne migracje zarobkowe . . . . .                                                                                                                                 | 223        |

|                                                                                                                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.2. Oplacalność migracji w ujęciu makroekonomicznym. Relacje płacowo-kursowo-cenowe . . . . .                                                                               | 226 |
| 5.1.3. Indywidualny zysk ekonomiczny z migracji zarobkowej jako podstawa kalkulacji potencjalnych migrantów . . . . .                                                          | 229 |
| 5.1.4. Minimalne płace: migracyjna i reemigracyjna jako wskaźniki skłonności do migracji zarobkowych w warunkach migracji swobodnych . . . . .                                 | 234 |
| 5.2. Motywy i kierunki migracji, preferencje płacowe migrantów i oferowane im przez pośredników pracy w województwie warunki płacowe . . . . .                                 | 238 |
| 5.2.1. Motywy i kierunki migracji . . . . .                                                                                                                                    | 238 |
| 5.2.2. Warunki płacowe migracji w świetle deklarowanych minimalnych płac migracyjnych i płac oferowanych migrantom przez pośredników pracy . . . . .                           | 243 |
| 5.2.3. Czas pracy migrantów jako czynnik wpływający na wysokość dochodu z migracji . . . . .                                                                                   | 246 |
| 5.2.4. Płace oferowane potencjalnym migrantom przez pośredników pracy w województwie . . . . .                                                                                 | 249 |
| 5.3. Perspektywa dalszych zagranicznych migracji wobec podstawowych tendencji ekonomicznych i pozaekonomicznych . . . . .                                                      | 251 |
| 5.3.1. Wpływ czynnika demograficznego na kształtowanie się podaży pracy i popytu na pracę na badanym obszarze odpływu, w Polsce i w państwach zatrudnienia migrantów . . . . . | 251 |
| 5.3.2. Zmiana makroekonomicznej opłacalności migracji na przestrzeni lat. Obecne relacje płacowo-kursowo-cenowe . . . . .                                                      | 253 |
| 5.3.3. Deklarowane przez respondentów minimalne płace reemigracyjne a płace oferowane w województwie. Perspektywa dalszych migracji . . . . .                                  | 257 |
| Podsumowanie rozdziału 5. . . . .                                                                                                                                              | 264 |
| Zakończenie . . . . .                                                                                                                                                          | 267 |
| Wykaz źródeł i literatury . . . . .                                                                                                                                            | 273 |
| Aneks (pytania z indywidualnych badań kwestionariuszowych) . . . . .                                                                                                           | 287 |
| Summary . . . . .                                                                                                                                                              | 289 |
| Zusammenfassung . . . . .                                                                                                                                                      | 291 |